Uluslararası
Geçmişten Günümüze

Malatyalı İlim ve Fikir İnsanları Sempozyumu

17-19 Kasım 2017 MALATYA

BİLDİRİLER

II. CİLT

Editörler

Prof. Dr. Nusret AKPOLAT
Prof. Dr. Fikret KARAMAN
Prof. Dr. Mustafa ARSLAN

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
MALATYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

Sempozyum Onur Kurulu

Prof. Dr. Ahmet KIZILAY
İnönü Üniversitesi Rektörü

Ahmet ÇAKIR
Malatya Büyükşehir Belediye Başkanı

Sempozyum Düzenleme Kurulu Başkanı

Prof. Dr. Fikret KARAMAN

İnönü Üniversitesi Yayınları

ISBN
978-975-8573-54-7 (Takım)
978-975-8573-56-1 (2. Cilt)
1. Baskı Ekim 2018, Ankara 1,000 Adet

Düzenleme Kurulu

Prof. Dr. Neslihan DURAK
Prof. Dr. Mustafa ARSLAN
Doç. Dr. İlhan ERDEM
Doç. Dr. Mehmet BİRSİN
Doç. Dr. Mehmet Korkut ÇEÇEN
İhsan GENCAY
Yrd. Doç. Dr. Murat ZENGİN
Yrd. Doç. Dr. Ahmet KARADAĞ
Hamit Süha HOTAR
Arş. Gör. Mehmet Emin ŞAHİN
Arş. Gör. Okan AÇIL

Sempozyum Sekretaryası

Arş. Gör. Mehmet Emin ŞAHİN
Arş. Gör. Okan AÇIL

BASKI

TDV

Serhat Mahallesi 1256 Sk. No: 11
Yenimahalle / Ankara
Tel.: 0312. 354 91 31 (pbx)
Faks: 0312. 354 91 32
e-posta: tdvyayin@diyanetvakfi.org.tr

Açıklama:
Bildirilerdeki görüşlerin yasal ve bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir.

NİYAZİ MISRÎ'DE MODERN EĞİTİM ANLAYIŞININ İZLERİ

Bilal GENÇ[1]
Volkan DARMAZ[2]

ÖZET

Halk arasında tasavvufî hareketlerinin, takipçilerini araştırma yapmadan taassubi bir inancı benimsemeye teşvik ettiği ve bir tasavvufî hareketin müntesibi olanların da hiçbir sorgulama yapmaksızın kendilerine vâzedilen bilgileri doğru kabul edip tatbik ettikleri düşüncesi vardır. Bu düşüncelerin bir sonucu olarak tasavvufî hareketler şiddetli eleştiriye maruz kalmışlar ve hem öncüleri hem de takipçileri hakkında önyargı beslenmesine sebep olmuştur. Bu çalışmada 17. Yüzyılın meşhur tasavvuf şairi Niyazi Mısrî'nin şiir ve deneme yazılarında eğitim ve dil öğrenimine dair görüşlerinin analizini yaparak bundan yaklaşık 400 yıl önce yaşamış olan Mısrî'nin görüşleriyle günümüz modern eğitim anlayışıyla nasıl örtüştüğünü ve yine Mısrî'nin dil görüşün modern dilbilim nasıl uyum içinde olduğunu göstermeye çalıştık.

Anahtar Kelimeler: Tasavvuf, Eğitim, Dil Öğrenimi, Duyuşsal Eğitim

1 Dr. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Malatya; email:bilal.genc@inonu.edu.tr

2 Öğr. Gör. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Malatya; email:volkan.darmaz@inonu.edu.tr

Giriş

Pek çok kimse tasavvufî hareketlerinin takipçilerini araştırma yapmadan taassubî bir inancı benimsemeye teşvik ettiği ve bir tasavvufî hareketin müntesibi olanların da hiçbir sorgulama yapmaksızın kendilerine vâzedilen bilgileri doğru kabul edip tatbik ettiklerini ileri sürer. Yine böylesi kimseler bu düşüncelerin bir sonucu olarak tasavvufî hareketleri çok kesif bir şekilde eleştirirler tasavvufî hareketlerin öncüleri ve de takipçileri hakkında önyargılı hükümlerde bulunurlar. Bu çalışmada 17. Yüzyılın meşhur tasavvuf şairi Niyazi Mısrî'nin şiir ve deneme yazılarında eğitim ve dil öğrenimine dair görüşlerinin analizini yaparak bundan yaklaşık 400 yıl önce yaşamış olan Mısrî'nin görüşleriyle günümüz modern eğitim anlayışıyla nasıl örtüştüğünü ve yine Mısrî'nin dil görüşün modern dilbilimin dil görüşü ile nasıl uyum içinde olduğunu göstermeye çalıştık

Mısrî'nin Eğitime Dair Görüşleri

Niyazi Mısrî insanları tevhid aşkına davet ettiği "Hakkı Seven Âşıkların Eğlencesi Tevhid olur" adlı şiirin sondan bir önceki mısrasında şöyle der: "Mısrî'ye uyan kişinin gider çürüğü işinin." Biz de bu yazımızda Mısrî'ye sadece iman ve ibadet gibi meseleler de değil eğitimi ve dilbilim gibi alanlarda da modern görüşlerle örtüşen görüşlerini olduğunu göstererek Mısrî'nin bir bakıma büyük bir kibir göstergesi olarak telakki edilebilecek bu mısrayı yazarken aslında çok da haklı bir iddia içinde olduğunu göstermeye çalışacağız.

Mısrî'nin eğitime dair görüşlerini ele alırken ilk bahsedeceğimiz şiiri, ilahi şeklinde radyo ve televizyonlarda sık sık duyabildiğimiz "Derman Arardım Derdime" isimli şiiridir. Bu şiirin dördüncü dörtlüğü şu şekildedir:

Savm-u salât u hac ile
Sanma ki biter zâhid işin
İnsan-ı kâmil olmağa
Lâzım olan irfân imiş

Her ne kadar ilk bakışta bu mısralarda oruç, namaz ve hac gibi ibadetler küçümseniyor gibi gözükse de bu yanlış bir algıdır. Mısrî'nin burada esas kastettiği şey hakka vasıl olmak için bu ibadetlerin yeterli olmayacağı ibadetin yansı sıra kulan irfan sahibi olması da gerektiğidir. Kamil insan olmak için tek başına zühd ehli olmak yeterli değildir. Burada ikinci bir mesele çıkar karşımıza: İrfanın kaynağı nedir? Veya daha az kavramsal karışıklığı olan bir terimle bu soruyu yeniden ifade edersek: bilginin kaynağı nedir? Batılı bir araştırmacıya bu soruya bilginin dört kaynağı olduğunu ve bunların algı, hafıza, bilinç ve akıl olduğunu söyler. Dahası bu temel kay-

naklardan herhangi biri diğer bir kaynağa bağımlı olmadan bilgi ve doğrulanmış inanç sağlayabilir (Audi, 2002). Burada hafızanın diğer üç kaynağa göre daha farklı bir rolü olduğunu unutmamak gerekir. Hafıza bir doğrulama kaynağı olarak işlev görürken bilginin sağlanmasından ziyade muhafazasını sağlar.

Bizim kendi kültürümüzde ise bilgi kaynakları daha çok çeşitlidir. Mesele Ökten (2015) İslâm düşünce tarihinde bilgi edinme vasıtası olarak ön plana çıkmış olan vahiy, ilham, hads, rüya, akıl ve duyu kavramlarından bahseder. Mısrî ise yukarıda bahsi geçen şiirin bir diğer mısrasında "Mürşid gerektir bildire Hakk'ı sana Hakk'el-yakîn, Mürşidi olmayanların bildikleri gümân imiş" diyerek bilgi kaynağı bir öğretmenin varlığının ne kadar elzem olduğuna dikkat çekmiştir. Yukarıda mısralarda geçen Hakk kelimesinin sadece Allah (C.C.) Teâlâ'nın esma-ı hüsnâsının biri değil daha geniş bir anlam içinde bâtılın zıddı, doğruluk, gerçeklik (hakikat), iddiaya uygunluk, yaraşır, kesin şey anlamında da kullanılan bir sözcük olduğunu unutmamak gerekir.

Kamil insana erişmenin vasıtası olan irfanı sağlamayan ilmin değersizliği hakkında Mevlana'nın *Fihi Ma-fih* adlı eserinden alınan şu hikâye yeterince anlamlıdır sanırız.

> Derler, anlatırlar ya; padişahın biri, oğlunu, yıldız, remil bilgileriyle başka bilgileri öğrenmesi için hünerli bir topluluğa vermişti. Çocuk, pek aptal olmakla beraber bu bilgileri elde etmiş, tam usta olmuştu. Bir gün padişah, yüzüğünü avucuna aldı, oğlunu sınamak için gel dedi, söyle bakalım, avucumda ne var? Çocuk, avucundaki dedi, yuvarlak, sarı, ortası boş. Padişah, doğru buldun dedi, peki, söyle bakalım, bu ne çeşit bir şey, ne olabilir? Çocuk kalbur olacak dedi. Padişah dedi ki: Akılları şaşırtacak kadar ince vasıflarını bilgi kuvvetiyle bildin de kalburun avuca sığamayacağını nasıl bilemedin?

İşte kim olursa olsun herhangi bir bilim dalında çok iyi seviyede bilgi sahibi olursa ancak bu kimsenin edindiği o bilgiler onu Allah'ın varlığını anlamaya götürmezse o kimsenin durumu da işte yukarıda anlatılan padişah çocuğu gibi acınası bir durum haline gelir.

Mısrî'nin Dil Görüşü ile Modern Dilbilim Arasındaki Benzerlikler

Aslında tarihi eski Yunan'a kadar götürülse ve yine 17. Yüzyılda Sir William Jones'un Sanskrit dili keşfi üzerine yaptığı çalışmalarla tekrar doğan dilbilim. Ancak 20. Yüzyılda Saussure'nın çalışmalarıyla diğer bilimlerden ayrı bir bilim dalı haline gelmişti (Genç, 2009). Dilbilim çalışma konusu olan dili üç temel unsura bölerek çalışmalarını yürütür:

1- dili meydana getiren seslerin, sözcüklerin ve cümlelerin yapısını (sentaks)

2- sözcüklerin arasındaki eşanlamlılık zıt anlamlılık gibi konuların ve cümleler arasındaki farklı ve benzer anlamları ifade edilmesinin çalışılması olan anlambilim (semantik)

3- ve dilim günlük kullanımda bireylerin cümlelere yüklediği anlamların çalışılması olan edimbilim (pragmatik) (Fromkim, Rodman & Hyams, 2007; Yule, 2006)

Mısrî İrfan Sofraların adlı eserinin 45. Sofrasında şöyle yazar:

> Bil ki ahiret yolcusuna iki ilim lazımdır: Zahir ilim, batın ilim. Zahir ilim; sarf, nahiv, mantık, mania ve diğer alet kitaplarını okumak veya erbabından dinlemekle öğrenilebilir. Batın ilim: halis amel, tehzib-i ahlak, zikir, riyazet ve gece gündüz Allah yolunda mücahede ile kalbi temizleyerek elde edilebilir. Birinci ilim kalbin cehaletini giderir ama, nefs-i emmârenin kibir, kendini beğenme, kin, hased gibi kötü sıfatlarını bitirir. İkinci ilim, nefs-i emmâre sıfatlarını giderir, ruhun, af, eziyete tahammül, kötülük edene iyilik, herkesin iyiliğini istemek gibi sıfatlarını bitirir... Nasıl su, necisi, pisliği, çeri çöpü temizlerse birinci ilim de öyle kalbi üzerine çöken cehaletten temizler. Ateş nasıl altunu, gümüşü karışımlardan, safiyetini bozan şeylerden yakarak, eriterek temizlerse ikinci ilim de tıpkı öyle nefsi, ona yerleşen kötü sıfatlardan temizler.

Mısrî'nin buradaki alıntıda bahsettiği sarf ve nahiv yani sözcüklerin yapısının çalışılması ve sözcüklerin cümle içinde görevlerinin araştırılması modern dilbilim'deki yapı boyutuna tekabül eder. Yine cümlelerin anlamının çalışılması olarak mantık ve cümleleri bireylerin günlük yaşamdaki kullandıkları anlamın araştırılması olan edimbilim (pragmatik).

Şekil 1. Modern dilbilimde dil anlayışı

Şekil 2. Niyazi Mısrî'nin dil anlayışı

Mantık kelimesi Yunanca "logike" Arapça "nutk" kelimesinden gelmektedir. Yunancadaki logos kelimesi İngilizce'deki logic'e kaynaklık etmiştir. "Logos" ve "nutk" akıl, akıl yürütme, söz anlamlarına gelir. Bu anlamıyla mantık hem düşünmeye hem de söze/konuşmaya karşılık gelir. İslam mantıkçılarına göre mantık üç anlama gelir;

1) insanların nesneleri ve olguları anlama gücü

2) bu anlama sonucunda insan ruhunda oluşan düşünme (iç konuşma)

3) düşünmenin dile getirilmesi (Öner, 1986)

Bizim burada ele aldığımız şekliyle Mısrî'nin Mantık ilminden kastettiği şeyin yukarıda bahsedilen üçünde anlam olduğu açıktır. Yani Mısrî de mantığı düşünmenin dile getirilmesi ve bu dile getirilme işleminde bağlama ve konuşmacılara uygun cümleleri söyleyebilme kabiliyetini kastetmiştir.

Mısrî yine aynı kitabının otuz yedinci sofrasında hazreti peygambere ait bir hadisin yorumunu yaparken ilim dallarının bu ilimlerle iştigal eden kimseler tarafından geliştirileceğini ileri sürerken 'On iki ilim de böyledir. Sarf, nahiv, mantık, ilh. Bunların her biri kendilerini imar eden ilim öğrencileriyle mamurdur. Öğrenciler bu ilimlerle uğraşmakla bunları imar etmiş olurlar.' derken yine dilbilim alt dallarını ismini zikreder ve ila ahir (ilh) yani ve diğerleri kısaltmasıyla diğer ilim dallarını ismini anmaz.

Dil yeteneğin düşünme için o kadar olmazsa olmaz bir yetenektir ki felsefecilerin pek çoğu ya insanların sahip olduğu bu yeteneği zihindeki hangi süreçlerle çalıştığını açıklamaya çalışmış ya da dilin insanlar tarafından kullanıldığında sahip olduğu farklı anlamların üzerinde yorum yapmışlardır. Mesela dil anlayışının son boyutunu oluşturan mantık veya pragmatik boyutuyla ilgili olarak William James (1890) şu görüşleri dillendirir. James'e göre dil yeteneğimiz göründüğünden çok karmaşık bir yetenek olduğunu ve çok farklı yetenekleri bir araya getiren bir yetenektir. Ona göre dil gücünün ilk aşamasını somut nesneler hakkındaki zihnimizde canlanan tasvirler ile nitelikler ve nesneler arası ilişkiler hakkındaki fikirler oluşturur. Daha sonra kişin sahip olduğu sözcük hazinesine ve bu sözcükler ile belli bir fikri ya da tasviri eşleştirebilme yeteneğine sahip olmalıdır. Öyle ki kişi bir sözcüğü duyduğunda o sözcük hakkında zihne girecektir. Yine konuşmada da kişi hafıza, zihinde canlandırma gücü, çağrışımlar, düşünme ve irade gücü gibi pek çok farklı yeteneği bir arada kullanmaktadır.

Dinleme ve konuşma süreçlerinin açıklanması hakkındaki yorumlar yirminci yüzyılda biliş ve zekâ iki yeteneği birbirinden ayırt etmemize yaramıştır. Yirminci yüzyılın başlarında Piaget gibi psikologların çalışmalarıyla ilgi görmeye başlayan biliş kavramı öğren-

mede zekâ ve biliş arasındaki ayrımı da görmemizi sağlamıştır. Halk arasındaki genel kanı eğitime devam etmekle insanların daha zeki hale geleceğidir. Hâlbuki psikologların çoğuna göre öğrenme yeteneği anlamına gelen zekâ doğuştan gelen ve hayatımızın sonuna kadar nerdeyse sabit ölçüde kalan bir yetenektir. Biliş ise doğuştan itibaren zihnimizde depolamaya başladığımız bilgilerden meydan gelen bir yapıdır. Bu yapı eğitim yoluyla gelişir ve daha da giriftleşir. Günlük hayatımızda dil kullanırken veya diğer günlük faaliyetlerimizde hep bu biliş yeteneğimizden faydalanırız. Zekâmız ise bu biliş denen yapıyı daha da geliştirmemiz ve büyütmemizi sağlar.

Bilişselci görüş duyu organlarıyla alınan verilerin, bilgilerin pratik yaparak, verileri hakkında akıl yürütülerek, verilerin analizin yapılması gibi bilişsel stratejiler kullanılarak kısa vadeli hafızadan uzun vadeli hafızaya aktarıldığını ve ihtiyaç halinde kullanmak üzere burada depolandığını ileri sürer. Bilinçli bir süreç olan kısa vadeli hafıza işlemlerin aksine uzun vadeli hafıza işlemleri bilinçaltı bir şekilde gerçekleşir (Fotos, 2001).

Mısrî'nin Duyuşsal Eğitime Dair Görüşleri

Kendini gerçekleştirme (self-actualization); insanı-kâmil olma fikri eğitimin duyuşsal boyutu ile akla gelen ilk fikirdir. İnsan doğuştan itibaren biyolojik bir gelişme ve olgunlaşma süreci içine girer. Bu biyolojik gelişmeye paralel olarak da yine duyuşsal ve bilişsel açıdan bir gelişme ve olgunlaşma süreci de devam eder. Aslında bu iki süreç insanı diğer canlılardan ayıran en önemli iki gelişim alanıdır. İnsanın duyuşsal ve bilişsel gelişimi tasavvufî alanda insanı kâmil olma süreci şeklinde ifade edilirken son dönemdeki hümanist araştırmacılar tarafından bu süreç kendi gerçekleştirme süreci olarak adlandırılmıştır (Maslow, 1968).

"İnsanlar, yerde yürüyenler ve davarlar da böyle türlü türlü renktedirler. Allah'ın kulları arasında O'ndan korkan, ancak bilginlerdir. Doğrusu Allah güçlüdür, bağışlayandır" (Fatır 28; 35-28) ayeti Mısrî'nin ilmin amacına dair görüşlerinin temelini oluşturur. Mısrî İrfan Sofraların adlı eserinin 46. Sofrasında şöyle yazar:

> Bil ki ilmin nevi'leri çoktur. En üstünü, öğrenmek isteyen kimseyi Allah'a yaklaştıran ilimdir. Bu ilim de çok çeşitlidir. Salik için en iyisi, en faydalı olanından, yolunda kendisine azık olacak kadar almaktır. Bunu okuyarak, dinleyerek öğrenir. Bundan sonra sâlih amel ile, nefis ve heva mücahedesiyle en yüksek gayeye yönelmelidir ki, bu veraset ilmidir. Çünkü Peygamber Aleyhisselam : «Bir kimse bildiğiyle amel ederse Allah onu bilmediğinin ilmine varis kılar.» ve : «Kim kırk sabah halisane ibadet ederse kalbinden diline hikmet pınarları fışkırır.» buyurmuşlardır. Bu ilim peygamberlerin

ve velilerin ilmidir. Çünkü nebiler ve veliler okuyup öğrenme (diraset) ilmiyle değil, veraset ilmiyle yani amel ve mücâhede neticesinde elde edilen ilimle Peygamberliğe veya veliliğe ermişlerdir.

İşte bize kalırsa Mısrî'nin eğitime bakışı ile günümüz eğitim anlayışı arasındaki nüans da bu cümlelerde saklıdır ancak buna değinmeden önce günümüzde eğitim denince ne veya neler anlaşılıyor kısaca göz atmak da fayda var. Osmanlıda terbiye, Batı ülkelerinde pedagoji olarak kendine karşılık bulduğunu belirten Akyüz'e (2012; s.2) göre eğitim: Kişinin zihnî, bedenî, duygusal, toplumsal yeteneklerinin, davranışların en uygun şekilde ya da istenilen bir doğrultuda geliştirilmesi, ona bir takım amaçlara dönük yeni yetenekler, davranışlar, bilgiler kazandırılması yolundaki çalışmaların tümüdür. Eğitim, hayat boyu sürer; plânlı ya da tesadüfî olabilir. Hatta Dewey'in de dediği gibi eğitim hayata hazırlık değil hayatın ta kendisidir. Okul, okuma-yazma, ders araç gereçleri ile ve bunların dışında aile veya bir çevre içinde, kişisel yetişme vs. yollarıyla yapılan öğretme, öğrenme, bilgi aktarma, beceri kazandırma çalışmalarının tümünü kapsayan bu çabalara yaygın eğitim de denmektedir. Kısaca, eğitim, öğretimi de içine alan çok geniş bir terimdir. Güven'e (2014) göre ise eğitim bireyin davranışlarında istendik değişimler oluşturmak sürecidir ve bu süreç çoğu zaman, daha dar anlamda, öğretim ile eşanlamlı olarak kullanılmaktadır. Eğitim ve öğretim kavramları çoğunlukla birbirine karıştırılır. Eğitimin en önemli özelliği bireyin yaşamı boyunca sürmesi ve her ortamda gerçekleşebilmesidir. Bireylerin yaşadıkları dünyaya daha iyi uyum sağlayabilmeleri için sürekli olarak eğitilmeleri ve sürekli eğitim kavramı toplumda giderek daha önemli bir yer tutmaktadır. Öğretimin en temel özelliği planlı, programlı ve belli bir mekânda gerçekleşmesi, sonucunda bir belge ile tamamlanmasıdır. Bu yönüyle eğitimden ayrılır. (Güven, 2014). Elbette ki eğitim tanımlarını arttırmak mümkündür ancak bu iki tanımdan da anlaşılacağı üzere eğitim günümüzde bireyin tüm hayatını kapsayan bir süreç olarak gözükmektedir. Bu görüş Mısrî'nin görüşü ile örtüşmektedir lakin örtüşmeyen kısmı "Salik için en iyisi, en faydalı olanından, yolunda kendisine azık olacak kadar almaktır." ifadesinde karşımıza çıkar. Çünkü günümüzde eğitim adı altında öğretime yüklenen misyon kişiye bir ömrü boyunca karşılaşacağı her türlü işin ezber bilgisini vermek olmuştur. Haliyle de kişi taşıyamayacağı kadar çok bilgi yığınının altında ezilirken sahil ameli aramak bir tarafa bu dünyadaki hayatına yön verecek kadar faydalı bilgiyi bile hakkıyla kullanamaz hale gelmektedir. Kısacası bireyin okuyup dinleyerek öğreneceği bilgiler-öğretiler bir ömre sığamayacak kadar çok olmuş ve muhataplarını kendine küstürmüştür. Oysa Mısrî'nin de vurguladığı üzere ilim çok çeşitlidir. Bu çeşitlilikten kasıt ise birbirinden bağımsız

bilgiler-öğretiler değil derece derece artan ulvileşen bilgiler-öğretilerdir, yani illa ki bu dünya için veya öteki dünya için eğitim-öğretim diye ayırmaya çalışmaya gerek yoktur. Tam da bu manada "İkra!" emrinin ehemmiyeti bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Zira "Oku!" emrini bir okulu bitirip diploma almak olarak gören de, "oku" emrini Kuran'ı okumak olarak gören de, o emri çevresinde gördüklerini anlamaya çalışmak olarak gören de, oku'mayı dünya hayatını, kendi hayatını şekillendirmek olarak gören de haklıdır.

Bu bağlamda ister bir araç olsun ister bir amaç, her şeyde olduğu gibi eğitimi de iyi veya kötü kılacak olan niyetlerimizdir. Yakın tarihe bakıldığında bunu görmek ve anlamak daha kolaydır. Çünkü Niyazi Mısrî'nin de içinde yaşadığı Osmanlı İmparatorluğu'nun bölünüp parçalanmasında hem dini hem dünyevi eğitim veren misyoner okullarının payı büyüktür (Sezer, 1999). İşte eğitim böylesi bir güce, etkiye sahipken onu sadece diploma almak maksadıyla çokça karmaşık bilgilerin pek de sterilize edilmeden (herhangi bir süzgeçten geçirilmeden) öğretilmesine indirgemek, üzerinde bir kere daha düşünülmesi gereken bir durumdur. Eğitim her şeyin bilgisini vermek mi olmalı yoksa faydalı olanın, hayatta tatbik edilebilir olanın bilgisini vermek mi olmalı? Öyle sanıyoruz ki bu sorun batılı eğitimcilerin de gözünden kaçmamış olacak ki "affective education" yani doğrudan Türkçesiyle "duyuşsal eğitim" kavramı son yıllarda sıkça dillendirilmektedir.

Duyuşsal eğitimin amacı öğrenicilerini/muhataplarını salt bir akademik süreçten geçirmek değil onların sahip olduğu beceriler ile aldığı akademik bilgileri harmanlayarak hayatını şekillendirmesi ve toplumuna faydalı bir birey olarak yetişmesini sağlamaktır (Tung, 2001). Bu ise Lang, Katz ve Menezes'e göre (1998) göre üç farklı düzeyde gerçekleştirilmektedir. Birinci düzeyde bireyin kendisi, özgüveni, duygusal okur-yazarlığı, becerileri, kariyer planları gibi konular ön plandadır. İkinci düzeyde bireyin dâhil olduğu gruplar ile olan iletişiminin şekli ve kalitesi üzerinde durulur. Üçüncü ve son düzeyde ise bireyi eğiten kurumların kalitesi ve bireye sağladığı olanaklar, destekler üzerinde bir dikkat söz konusudur. Öğrenciyi duygularıyla, gelecek kaygılarıyla, diğer kişi ve kurumlarla bir bütün olarak gören ve bu yönde eğitmeyi hedefleyen bu anlayış bundan yüzyıllar önce yaşamış Mısrî'nin eğitim anlayışı ile birçok açıdan uyum içerisinde gözükmektedir. 2. Dünya Savaşı öncesi ve sonrası, 1960-1980 yılları arası ve 80 sonrası (Ültanır, 2000), en son ise 4+4+4 eğitim reformlarıyla Cumhuriyet tarihimiz süresince de eğitimin her daim bir değişim-dönüşüm içerisinde olduğunu görmekteyiz. Şüphesiz sürekli dönüşen dünyamızda eğitimin de bir şekilde bu dönüşüme ayak uydurması, ihtiyaçlara cevap vermesi beklenmektedir. Ancak bunu yaparken bir noktayı kaçırmamak gerekir; eğitimde ilk basamak yani salik için en iyisi, en faydalı ola-

nından, yolunda kendisine azık olacak kadar almaktır. Bu beceriyi kazanan birey, sonrasında illa ki kendi yolunda kendine lazım olacakları daha iyi belirleyecek ve öğrenecektir.

Sonuç

Mısrî'nin İrfan Sofralarını adlı eserini Latin Alfabesiyle transkripsiyonu yapan Süleyman Ateş bu büyük velinin bazı uçuk fikirleri karşısında okuyucu uyarma amacıyla şu sözleri söyler:

> Şüphe yok ki Niyazi, büyük bir velidir. Ama velayet, insanı hatadan kurtarmaz. İnsan hatadan salim kalamaz. Peygamberlerde bile sürçme olabilir. Mutasavvıflarda, Evlad-ı Resule karşı aşırı sevgiden bazı taşkın sözler zuhur etmiştir. Hz. Peygamber'in iki torununun veraset yoluyla nübüvvet derecesinde olduklarını söylemiş, bu yüzden ve bazı siyasi sebeplerden dolayı uzun bir sürgün hayatı yaşamak zorunda kalmıştır.

Biz, şu noktaya dikkat çekmek istiyoruz: İslâm dünyasında tarihin çeşitli devirlerinde yöneticilerin zaman övgüsüne zaman zaman da kızgınlığına hedef olan bu büyük düşünürler, eserlerinde sadece Kur'an ve hadis yorumu değil matematik, fizik, kimya, biyoloji gibi temel bilim dalları ve sosyal bilimlerin de tarih, dil, felsefe, sosyoloji gibi çok alanlarıyla ilgili konuları ele almışlar. Onların yüzyıllar öncesinde açıkladıkları fikirleri ise biz bugün Batılı bilim insanlarından "modern fikirler" olarak büyük bir saygı duyarak almaktayız.

Bu büyük ilim insanlarının günümüz araştırmacılar tarafından bilinmemesinin temel bir nedeni ise yazdıkları eserlerde hemen hemen her konuya değinip, bir konuda üzerinde yoğunlaşmadan eserler vermiş olmalarıdır. Bu durumun bir sonucu olarak görüşlerini sistemli bir tarz da sunmamışlar ancak ilgili konunun uzmanlarının fark edebileceği bilgi pırıltıları şeklinde eserlerine dağıtmışlardır.

Nispeten küçük hacimli bu çalışmanın işaret ettiği diğer bir çarpıcı durum ise bugün başta felsefe, psikoloji, sosyoloji, ekonomi, fizik, kimya ve diğer birçok temel bilim alanında Batı dünyasında çığır açan, özgün araştırmacılar olarak tavsif ettiğimiz pek çok düşünürün aslında o kadar özgün olmadıkları gerçeğidir. Kim bilir belki de bu batılı araştırmacılar bizi bizden daha bilerek bizim içimizden çıkmış münevverlerimizi bizden daha iyi anlayıp onlardan aldıkları ilhamı kendi sunumları içinde tüm dünyaya servis etmişlerdir.

Bibliyografya

Akyüz, Y. (2012). Türk Eğitim Tarihi: M.Ö. 2000 – M.S. 2012. Pegem Akademi: Ankara.

Audi, R. (2002). The sources of knowledge. In P. K. Moser (Ed.), *The Oxford Handbook of Epistemology* (pp.71-94). Oxford: Oxford

University Press.

Fotos, S. (2001). Cognitive Approaches ot Grammar Instruction. In M. Celce-Murcia (Ed.) *Teaching English as a Second of Foreign Language* (pp.267-283). Boston, MA: Heinle

Fromkin, V., Rodman, R., & Hyams, N. M. (2007). *An Introduction to Language*. Boston, MA: Thomson Wadsworth.

Genç, B. (2009). Değerler Felsefesi Bağlamında Dilbilim. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 3, 197-205. Ankara: Pegem Akademi.

James, W. (1890). *The Principles of Psychology*. New York, NY: Henry Holt and Company.

Lang, P., Katz, Y., & Menezes, I. (1998). *Affective Education: A Comparative View*. London: Cassell.

Maslow, A. H. (1968). Toward a Psychology of Being. New York: D. Van Nostrand Company.

Niyâzî-i Mısrî. (1971) Mawaidu'l-irfân: İrfan Sofraları (Süleyman Ateş, trc.), Ankara: Emel Matbaası.

Ökten, G. (2015). Kur'an'a Göre Bilginin Kaynakları. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 39*, 205-228.

Öner, N. (1986). *Klasik Mantık*. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.

Sezer, A. (1999). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e misyonerlerin Türkiye'deki eğitim ve öğretim faaliyetleri. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi 16*, 169-183.

Tung, E. (2001). Teacher Development and Affective Education. *Educational Research Journal 16* (1), 51-67.

Ültanır, G. (2000). *Karşılaştırılmalı Eğitim Bilimi: Kuram ve Teknikler*. Eylül Kitapevi: Ankara.

Yule, G. (2006). *The Study of Language*. Cambridge: Cambridge University Press